

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ХАРКІВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ»**

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

проректор

Руслан МИГУЩЕНКО

« ____ » _____ 2021 р.

ПРОГРАМА

вступних випробувань з історії України
для абітурієнтів на основі повної загальної середньої освіти

Голова предметної
екзаменаційної комісії
з історії України

Володимир СКЛЯР

« ____ » _____ 2021 р.

Харків 2021

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Програму для вступного іспиту розроблено на основі Програми зовнішнього незалежного оцінювання результатів навчання з історії України здобутих на основі повної загальної середньої освіти (наказ Міністерства освіти і науки України від 26.06.2018 р. № 696).

Програма вступного випробування з історії України містить теми, що хронологічно охоплюють історію України з найдавніших часів до початку XXI століття. Іспит дозволяє з'ясувати рівень підготовки вступника з навчального предмета.

ЗМІСТ ПРОГРАМИ ДЛЯ ВСТУПНОГО ВИПРОБУВАННЯ

Тема 1. Вступ до курсу. Київська Русь.

Понятійний апарат, періодизація, джерела та історіографія вітчизняної історії. Сучасні концептуальні підходи історичної науки.

Зародження цивілізації і державності на території України у дослов'янські часи. Східнослов'янські племена VI–IX ст., фактори їх консолідації. Утворення давньоруської держави. Основні теорії походження Київської Русі. Перші правителі Київської Русі. Адміністративна, військова і релігійна реформи Володимира Великого. Розбудова держави за часів князювання Ярослава Мудрого.

Територія і етнічний склад населення Київської Русі. Форма правління та основні структурні елементи політичної влади. Соціальна структура давньоруського суспільства. Соціально-економічний розвиток держави. Формування феодальних відносин.

Ослаблення великокнязівської влади. Боротьба Володимира Мономаха за єдність Русі. Феодальна роздробленість, її причини та наслідки. Монголо-татарська навала. Економічне і політичне піднесення Галицько-Волинського князівства. Його роль у формуванні української народності і державності.

Тема 2. Українські землі у складі Литви та Польщі (середина XIV – перша половина XVII ст.)

Включення українських земель до складу Великого князівства Литовського. Суспільно-політичний устрій ВКЛ. Політика литовських князів в українських землях. Ліквідація удільних князівств. Провідні тенденції в розвитку українського суспільства в XV–XVI ст.

Зростання впливу Польщі на Литву. Кревська унія 1385 р. Кримське ханство, напади татар і турків на українські землі. Боротьба Московської держави за українські території, які перебували під владою Литви.

Люблінська унія та її наслідки для України. Берестейська унія 1596 р. Посилення соціального, національно-релігійного гноблення. Ополячення місцевої знаті. Виникнення, розвиток козацтва, зростання його значення в житті українського суспільства. Запорізька Січ, її суспільно-політичний устрій і роль в Речі Посполитій та європейських міждержавних відносинах. Гетьман П. Конашевич-Сагайдачний. Козацькі та козацько-селянські повстання кінця XVI – 30-х років XVII ст.

Тема 3. Україна в часи існування козацької держави (середина XVII – кінець XVIII ст.)

Соціальний вибух в українських землях в середині XVII ст., його економічні, політичні, соціальні та релігійні причини. Передумови національної революції, які визріли в українському суспільстві, форми боротьби, масштаби суспільних зрушень. Рушійні сили революції. Періодизація національної революції.

Початок української національної революції. Богдан Хмельницький. Розгортання національно-визвольної боротьби та успіхи повстанців на початковому етапі війни. Зборівська угода та її роль у формуванні козацької держави. Поразка під Берестечком і її наслідки. Білоцерківський договір. Перемоги під Жванцем і Батогом. Укладення союзу з Московським царством. Переяславська Рада 1654 р., «Березневі статті», їх оцінки в історичній літературі. Воєнні дії проти Польщі у 1654–1655 рр. Віленське перемир'я 1656 р. Пошук гетьманом нових союзників. Смерть Б.Хмельницького.

Початок Руїни. Політика І. Виговського. Гадяцький трактат 1658 р. Політика Ю. Хмельницького, його роль в подіях Руїни. Переяславські статті 1659 р., Слободищенський трактат 1660 р., Андрусівське перемир'я 1667 р. Розкол України на Правобережну та Лівобережну. Початок поділу українських земель між сусідніми державами. Гетьман П.Дорошенко та його боротьба за возз'єднання українських земель. Капітуляція П. Дорошенка. Причини поразки та значення української національної революції у контексті вітчизняної та європейської історії.

Політичний, територіально-адміністративний устрій та статус Гетьманщини в складі Московської держави. Колонізація Слобожанщини. Слобідські козацькі полки. Протилежність козацько-демократичних традицій України і східно-монархічних політичних принципів Московії.

Провідні тенденції державного розвитку Гетьманщини за правління Івана Мазепи. Наслідки та значення антимосковського виступу І. Мазепи для України. Гетьман у вигнанні П. Орлик, його «Конституція» та боротьба за українську державність.

Інкorporаційна політика царизму. Малоросійська колегія. Останній гетьман України К.Розумовський. «Золота осінь» Гетьманщини. Скасування полково-сотенного устрою Слобідської України. Ліквідація автономних прав Лівобережжя, закріпачення селянства.

Поглинення Російською імперією Кримського ханства. Ліквідація Запорозької Січі, історична доля козацтва та його роль в суспільно-політичній історії України.

Правобережжя під владою Польщі. Гайдамацький рух, Коліївщина.

Інкorporація України в державні структури Російської та Австрійської імперій.

Тема 4. Україна під владою Російської та Австрійської (Австро-Угорської) імперій наприкінці XVIII – на початку XX ст.

Економічне, політичне і соціальне становище українських земель у складі Російської імперії. Напад Наполеона на Росію. Участь українців у Вітчизняній війні 1812 року.

Етап пробудження українського національного відродження. Слобожанщина як центр українського національного життя на початку XIX ст. «Руська трійця» .

Початок політизації українського національного руху. Кирило-Мефодіївське товариство, Головна Руська Рада.

Криза кріпосної системи господарства. Скасування кріпосного права в Австрійській імперії. Реформи 1860-1870-х років в Російській імперії та їх наслідки для України.

Подальший розвиток українського національного руху (діяльність громад, рух хлопomanів та українофілів). Репресивна політика російської влади по відношенню до української культури. Валуєвський циркуляр 1863 р., Емський указ Олександра II 1876 р. Переміщення центру українського руху до Галичини. Виникнення перших українських політичних партій.

Особливості і характерні риси розвитку капіталізму в Україні. Столипінська аграрна реформа. Українська трудова еміграція.

Револуція 1905–1907 рр. в Російській імперії та її наслідки для України

Україна в Першій світовій війні. Воєнні дії на території України. Українські січові стрільці. Наслідки війни для України.

Тема 5. Револуційні події 1917–1921 років в Україні: причини, рушійні сили, наслідки.

Лютнева револуція 1917 року в Росії, повалення самодержавства. Центральна Рада. I-й Універсал. Державне та військове будівництво в Україні після револуції. II Універсал. Протиріччя між тимчасовим урядом і Центральною Радою з приводу автономії України.

Жовтневий переворот в Петрограді. II Всеросійський з'їзд Рад. Ставлення Центральної Ради до Ради Народних Комісарів. III-й Універсал. Проголошення Української Народної Республіки. Війна між УНР і радянською Росією. IV Універсал.

Брестський мир і Україна. Українська Держава П.Скоропадського, її внутрішня та зовнішня політика. Завершення Першої світової війни. Прихід до влади Директорії. Відновлення УНР. С.Петлюра. Збройна боротьба Директорії за українську державність.

Західно-Українська Народна Республіка. Акт злуки УНР і ЗУНР 22 січня 1919 р. Українська Галицька армія. Наслідки Української революції 1917–1921 років.

Тема 6. Україна в міжвоєнний період.

Відродження господарства УСРР на засадах НЕПу. Утворення Союзу СРР. Українізація: сутність, методи проведення, підсумки.

«Великий перелом». Суцільна колективізація сільського господарства, форсована індустріалізація. Голодомор 1932–1933 р.

Остаточне завершення формування тоталітарної політичної системи в СРСР. Масові репресії.

Становище західноукраїнських земель у складі Польщі, Чехословаччини та Румунії

Основні напрямки розвитку української державницької ідеї в міжвоєнний період (український національний комунізм, український консерватизм, інтегральний націоналізм). Вплив ОУН на розвиток національного руху.

Тема 7. Українське питання напередодні та в роки Другої світової війни.

Українське питання в міжнародній політиці напередодні та на початку війни. Карпатська Україна. Активізація боротьби ОУН за створення незалежної України.

Пакт про ненапад між СРСР і Німеччиною та його наслідки для народів Європи.

Початок Другої світової війни. Вступ Радянської Армії на землі Західної України. Включення західноукраїнських земель до складу УРСР. Радянська Західної України.

Напад Німеччини на СРСР. Причини поразки Червоної Армії в початковий період війни. Оборона Києва Одеси, Севастополя, Харкова. Німецько-фашистський окупаційний режим.

Проголошення у Львові 30 червня 1941 р. акту відновлення української державності. Створення та діяльність військових формувань УПА.

Всенародна боротьба в тилу ворога. Розгортання партизанського і підпільного руху на окупованій території України.

Внесок працівників тилу в боротьбу проти окупантів.

Початок визволення України. Корінний перелом у війні. Визволення Лівобережної України. Повне визволення України від німецько-фашистських загарбників.

Програма відбудови народного господарства України. Перетворення України у важливу матеріальну базу діючої армії.

Внесок українського народу в загальну перемогу над Німеччиною. Ціна перемоги.

Тема 8. Основні тенденції і суперечності розвитку України у 1945–1985 рр.

Врегулювання територіальних питань та зміни у складі населення України наприкінці війни. Відбудова народного господарства.

Індустріалізація західних областей України. Голод 1946–1947рр.

Боротьба радянської влади проти УПА. Депортація населення з західноукраїнських земель.

Смерть Сталіна. М.Хрущов. Десталінізація. XX з'їзд КПРС. Доба «відлиги» і її наслідки для УРСР.

Активізація української інтелігенції. Шестидесятники. Дисидентський рух. В.Симоненко, Л.Лук'яненко, В.Чорновіл, Є.Сверстюк та інші українські дисиденти.

Загострення протиріч суспільно-політичного розвитку в середині 1960-х років. Непослідовність проведення політичних реформ. Жовтневий (1964 р.) Пленум ЦК КПРС. Прояви консервативних політичних тенденцій. П. Ю. Шелест. Розширення числа прихильників національної ідеї. Українська Гельсінська група. Боротьба з українським націоналізмом.

Зростання застійних та кризових явищ в економічному та політичному житті України. Уповільнення темпів розвитку виробництва.

Тема 9. Україна в часи «перебудови» та розпаду СРСР (1985–1991 рр.).

Політика перебудови, її сутність і наслідки. Загострення національного питання в СРСР у другій половині 1980-х років. Взаємозв'язок етнополітичних ситуацій в Україні і в інших республіках СРСР. Поява в союзних республіках масових національних рухів та їх політична еволюція. Виникнення і організаційне оформлення масового національного руху в Україні. Вибори 1989 і 1990 рр.

Розвиток політичної ситуації з березня 1990 по серпень 1991 р. Декларація про державний суверенітет України. «Війна законів» і боротьба довкола нового Союзного Договору. Серпневі події 1991 року. ДКНС і його провал. Акт проголошення незалежності України. Грудневий 1991 року референдум в Україні як акт національного самовизначення. Л.Кравчук. Утворення СНД, правове оформлення розпаду СРСР. Основні причини та чинники дезінтеграції Радянського Союзу.

Тема 10. Розвиток сучасної Української держави.

Підсумки історичного шляху України. Геополітичне становище України, головні складові соціально-економічної і політичної ситуації в країні. Державне будівництво. Конституція України і її місце в житті суспільства. Політичні рухи та партії сучасної України, їх позиції в питаннях державотворення. Україна в міжнародних відносинах, основні напрямки і проблеми її зовнішньої політики. Українська діаспора. Харків як історичне місто і важливий економічний та культурний центр України. Підсумки вивчення та основні уроки вітчизняної історії.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ ВСТУПНОГО ВИПРОБУВАННЯ

Характеристика завдань

Вступні випробування з історії України проводяться у тестовій формі. Пакет завдань, які отримує абітурієнт, містить 10 завдань, кожне з яких, у свою чергу, розподіляється на два питання. Перше питання вимагає вибору одного, або двох правильних варіантів із декількох запропонованих. Відповідь на друге питання дається в описовій формі.

Зразок завдання

1. Найтриваліший період у розвитку людства
А) кам'яний вік
Б) бронзовий вік
В) залізний вік
Г) золотий вік

Дайте характеристику Трипільської археологічної культури.

2. Визначні пам'ятки архітектури Київської Русі (дві відповіді)
А) Софіївський собор у Києві
Б) Золоті ворота
В) Собор святого Юра у Львові
Г) Грановита палата

Охарактеризуйте розвиток культури Київської Русі у X–XI ст.

3. Кревська унія 1385 р.
А) змінила адміністративний устрій Великого князівства Литовського
Б) почала судову реформу
В) започаткувала проникнення польської шляхти та католицизму в українські володіння Литви

Розкрийте зміст Люблінської унії 1569 р.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Бойко О. Д. Історія України. – К., 2005.
2. Власов В.С., Кульчицький С.В. Історія України. Комплексне видання. –К., 2018
3. Грицак Я. Нарис історії України: формування модерної української нації XIX – XX ст. – К, 2000.
4. Грушевський М.С. Ілюстрована історія України. – К., 1992.
5. Довідник з історії України(А-Я): Посібник для загальноосвітніх навчальних закладів. – К., 2001
6. Екельчик С. История Украины. Становление современной нации. – К., 2010.
7. Земерова Т.Ю., Скирда І.М. Історія України за всією шкільною програмою. –Харків, 2010.
8. Історія України. Курс лекцій для студентів технічних ВУЗів / За ред. В. І. Ніколаєнко. – Харків 2001
9. Історія України: нове бачення: т 1–2. – К., 1995-1998.
10. Коніщева С.Є. Історія України. Навчальний посібник. – Київ-Харків, 2012.
11. Ніколаєнко В. І., Мешкова С. І., Ткаченко С. С. Історія України: біографічний довідник. – Х., 2007.
12. Новітня історія України (1900-2000). – К., 2002.
13. Полонська-Василенко Н. Історія України. Т. 1–2. – К., 1995.
14. Програма зовнішнього незалежного оцінювання з історії України 2020
[//https://testportal.gov.ua/progist/](https://testportal.gov.ua/progist/)
15. Савченко Н.П., Подольський М.К. Історія України: модульний курс. Навч. посібник. – К., 2006.
16. Скирда І.М. Історія України у визначеннях, таблицях і схемах. 10-11 клас. – Харків, 2019
17. Україна: історичні атласи. – 7-11 класи.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ, СТРУКТУРА ОЦІНКИ І ПОРЯДОК ОЦІНЮВАННЯ ПІДГОТОВЛЕНOSTІ ВСТУПНИКІВ

Максимальна кількість балів, які абітурієнт може набрати за виконання одного завдання – десять балів. З них максимум 6 балів може дати питання, яке вимагає вибору правильних варіантів. Питання, що потребує розгорнутої відповіді може дати максимум 4 бали.

Вибір правильного варіанту, у випадку коли студенту необхідно обрати один варіант, оцінюється в 6 балів; вибір двох правильних варіантів у випадку, коли йому необхідно обрати два варіанти, оцінюється в 6 балів; вибір одного правильного та одного помилкового варіанту, коли йому необхідно обрати два варіанти, дає студенту 3 бали.

Питання, що вимагає розгорнутої відповіді, може бути оцінено від 0 до 4 балів:

Оцінка в 4 бали надається за правильну, аргументовану, точну і вичерпну відповідь.

Оцінка в 3 бали надається, коли відповідь на питання отримана правильна, достатньо аргументована, але містить незначні помилки.

Оцінка в 2 бали надається у випадку, коли відповідь свідчить про розуміння абітурієнтом базових основ даної історичної проблеми, однак містить істотні помилки.

Оцінка в 1 бал надається тоді, коли абітурієнт правильно навів лише окремі несуттєві для даної проблеми історичні факти, продемонструвавши незнання базових основ питання.

Оцінка 0 визначається у випадку відсутності відповіді, або її повної невідповідності поставленому питанню.

Голова предметної експертної комісії
з історії України,
завідувач кафедри українознавства,
культурології та історії науки

Володимир СКЛЯР

Схвалено на засіданні вченої ради
факультету соціально-гуманітарних технологій
Протокол № ___ від «__» _____ 2021 р.

Голова вченої ради факультету
соціально-гуманітарних технологій

Андрій КІПЕНСЬКИЙ